

ФІНАНСОВА КОНКУРЕНЦІЯ НА РИНКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ УКРАЇНИ ТА ПОШУК НОВИХ СЕГМЕНТІВ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Олена Добровольська, к.е.н., доцент

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У зв'язку зі зростанням виходу комерційних банків України на ринок споживчого кредитування для кредитних спілок змінюється конкурентне середовище. Подальший розвиток кредитних спілок безпосередньо пов'язаний з тим, чи здатні кредитні спілки в стислі терміни переорієнтуватися на нові умови гри на ринку, адекватно сприйняти нові ризики і скористатися своїми перевагами (індивідуальний підхід і, відповідно, гнучкіші умови кредитування). Інакше банки тіснитимуть кредитні спілки на ринку споживчого кредитування.

В той же час, враховуючи результати надто ризикованої роботи банків на ринку іпотечного кредитування і різке скорочення цього ринку при фінансовій кризі 2008 року, кредитним спілкам доцільно здійснити пошук нових сегментів діяльності, завойовуючи сегмент іпотечного кредитування у комерційних банків.

Іпотечне кредитування є особливим видом кредитування, в якому можуть брати участь кредитні спілки, оскільки Держфінпослуг України затвердив розпорядження «Положення про видачу небанківським фінансовим установам дозволу на здійснення емісії іпотечних сертифікатів» [5] та «Положення про провадження діяльності небанківських фінансових установ, які здійснюють емісію іпотечних сертифікатів» [6].

Кредитна спілка (іпотекодержатель), укладаючи договір кредитування свого члена (іпотекодавець), може скористатись іпотекою в якості забезпечення нерухомим майном виконання зобов'язання за

таким договором. Іпотека має похідний характер від основного зобов'язання і чинність до припинення основного зобов'язання. Проблемою для кредитних спілок може стати пошук можливості рефінансування власної діяльності в разі зростання частки іпотечних кредитів у їхньому кредитному портфелі. Звідки кредитна спілка візьме кошти для подальшої діяльності, якщо більшість коштів буде зв'язана довгостроковими іпотечними кредитами, а потрібно буде забезпечити повернення «короткострокових» та «середньострокових» залучених депозитів за рахунок довгострокових іпотечних активів? Для банків ця проблема вирішується штатно – банки мають доступ до тимчасово вільних та дешевих коштів (залишки на рахунках), міжбанківського кредитування, включаючи рефінансування з боку Національного банку України під заставу іпотечних цінних паперів, або рефінансування з боку Державної іпотечної установи. Відсутність доступу кредитних спілок на вказані ринки рефінансування довгострокових іпотечних активів в Україні на сьогодні суттєво обмежує можливості впровадження іпотечного кредитування кредитними спілками. Але є деякі можливості, передбачені законодавством. Відповідно до Закону України «Про іпотеку» [3] іпотекодержатель (власник випущеної заставної) може до настання строку виконання боржником зобов'язань за заставною проводити операції з належними йому заставними (обіговими цінними паперами згідно Закону України) для рефінансування власної діяльності шляхом залучення додаткових грошових коштів від інших осіб. Рефінансування може здійснюватися такими способами:

- відчуження (продаж) заставної шляхом вчинення індосаменту відповідно до статті 25 Закону України «Про іпотеку» з компенсацією індосаменту вартості заставної у встановленому сторонами розмірі;
- продаж заставної із зобов'язанням зворотного викупу (операція репо);

- передача заставної у заставу для забезпечення виконання зобов'язань перед іншими кредиторами;
- емітувати вторинні іпотечні цінні папери на суму заставних.

Оцінка можливості випуску кредитними спілками вторинних іпотечних цінних паперів (облігацій) в рамках існуючого законодавства України показала:

1. Статтю 143 Господарського Кодексу України [1] передбачено, що суб'єкт господарювання має право випускати власні цінні папери, реалізовувати їх громадянам і юридичним особам;

2. Статтю 163 Господарського Кодексу [1] передбачено, що суб'єкти господарювання в межах своєї компетенції та відповідно до встановленого законодавством порядку (Закон України «Про іпотечні облігації» [3]) можуть випускати та реалізовувати цінні папери.

Таким чином, заставні, отримані кредитними спілками за надані іпотечні кредити, можуть забезпечувати випуск іпотечних цінних паперів – іпотечних облігацій та іпотечних сертифікатів. Кошти, отримані кредитною спілкою від розміщення іпотечних облігацій, підпадають під ознаки залучених коштів у разі спрямування їх на надання кредитів. При цьому така діяльність підпадає під ознаки пункту 4 частини першої статті 34 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [2] в частині обов'язковості отримання ліцензії на провадження діяльності з надання фінансових послуг, що передбачають пряме або опосередковане залучення фінансових активів від фізичних осіб. У зв'язку з розглянутими проблемами розширення діяльності кредитних спілок при розробці нової редакції закону «Про кредитні спілки» необхідно:

1. Розширити перелік видів діяльності кредитної спілки (стаття 21), передбачивши наступні можливості:

- надавати своїм членам кредити, забезпечені іпотекою;

- здійснювати рефінансування власної діяльності з надання іпотечних кредитів відповідно до законодавства;

- здійснювати звернення стягнення на предмет іпотеки у порядку, визначеному законодавством, а також здійснювати правління предметом іпотеки в період до його реалізації у порядку звернення стягнення.

2. Надати право кредитним спілкам отримувати рефінансування від спеціалізованих іпотечних установ.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року N 436-IV.
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 року N 2664-III // Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 15 грудня 2005 року N 3201-IV.
3. Закон України «Про іпотеку» від 5 червня 2003 року N898-IV//Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 25 грудня 2008 року N800-VI.
4. Закон України «Про іпотечні облигації» від 22 грудня 2005 року N 3273-IV // Із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 23 лютого 2006 року N 3480-IV.
5. Про затвердження Положення про видачу небанківським фінансовим установам дозволу на здійснення емісії іпотечних сертифікатів // Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 травня 2005 року N 4084.
6. Про затвердження Положення про провадження діяльності небанківських фінансових установ, які здійснюють емісію іпотечних сертифікатів // Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 9 червня 2005 року N 4132.